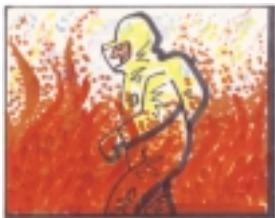

RIZIKA PRÁCE S AZBESTEM

CO JE AZBEST?

Azbest (osinek) je minerál ze skupiny silikátů, které se v přírodě vyskytují ve dvou hlavních formách jako serpentiny a amfiboly. Společnou vlastností všech azbestových minerálů je jejich vláknitá struktura, při níž délka mnohonásobně převyšuje průřez. Vlákná mají tendenci se stále štěpit po délce.

JAKÉ JSOU FYZIKÁLNĚ - CHEMICKÉ VLASTNOSTI AZBESTU?

nehořlavost
odolnost vůči kyselinám i zásadám
pevnost
ohebnost

KDE SE LZE S AZBESTEM SETKAT?

Dobývání azbestu - doly na těžbu azbestu v ČR nejsou.

Průmyslové zpracování azbestu - v ČR je práce s azbestem zakázána zákoníkem práce s výjimkou analytických a analytických prací, likvidace nepotřebných zásob azbestu, odpadů a zařízení obsahujících azbest a prací při jeho zneškodňování.

Manipulace s výrobky obsahujícími azbest - nejvýznamnějším zdrojem expozice azbestu v současnosti je azbestocementová krytina na střeších, azbest v budovách jako součást záruvzdorné izolace, vysoko-tlaké desky, těsnění k součástem strojů pracujících za vysokých teplot nebo s obsahem leptavých látek, brzdové obložení, těsnění a izolace v letadlech, lodích, lokomotivách, starších automobilech, tramvajích, vodovodní a kanalizační potrubí apod. Riziko jsou vystaveni pracovníci, kteří s těmito výrobky manipulují: elektrikáři - izolatéři, demoliční pracovníci, údržbáři, opraváři, instalatéři, hasiči apod.

Výskyt azbestu v domácnosti - možný zdroj mimopracovní expozice azbestu - nehořlavé zástěny, podložky lokálních zdrojů tepla, pečících trub a jiné drobné užitkové předměty.

JAKÝM ZPŮSOBEM PŮSOBÍ AZBEST NA LIDSKÝ ORGANIZMUS?

Azbestová vlákna se dostávají s vdechovaným vzduchem až do plicních sklípků. Zde dlouhá a odolná vlákna vyvolávají místní reakci, která může vést ke vzniku onemocnění. Onemocnění z azbestu **obvykle vznikají po dlouhé době od prvního kontaktu s azbestem**. Mohou vzniknout tedy i v době, kdy dotyčný s azbestem již řadu let nepracuje.

KTERÉ NEMOCI ZPŮSOBUJE EXPOZICE AZBESTOVÉMU PRACHU?

Azbestóza - **postupná náhrada plicní tkáně vazivem**. Obvykle má pozvolný průběh s typickým nálezem na rtg plic, výraznější postižení je v současnosti raritní, bylo spojeno s dlouhotou expozicí vysokým koncentracím prachu s obsahem azbestu. Onemocnění lze hlásit jako nemoc z povolání.

Hyalinóza plevru - **vazivové změny na pohrudnici (bláně, která obklopuje plic)**. Často je náhodným nálezem na rtg plic a obvykle nevede ke zhoršení kvality života. Pokud je spojena s postižením plicních funkcí, lze ji hlásit jako nemoc z povolání.

Karcinom plicní - plicní rakovina. Azbest patří k významným karcinogenům. Tento účinek je ještě potencionován kouřením. Plicní rakovinu z azbestu netze odlišit od plicní rakoviny z jiných příčin, rovněž léčba a prognóza není odlišná od plicní rakoviny z jiných příčin. Pokud je ve spojení s azbestózou plicní nebo hyalinózou pohrudnice, lze ji hlásit jako nemoc z povolání.

Mezoteliom plevru - **nádorové postižení pohrudnice**. Jedná se o relativně vzácné onemocnění s prokázaným příčinným vztahem mezi expozicí azbestu a jeho vznikem (v neexponované populaci je extrémně vzácné). Léčebné možnosti jsou velmi omezené a průběh je velmi vážný. Lze hlásit jako nemoc z povolání.

JAKÉ JSOU MOŽNOSTI PREVENCE POŠKOZENÍ ZDRAVÍ Z AZBESTU?

Základní krok v prevenci byl učiněn zákazem používání azbestu s výjimkou prací asanačních, výzkumných a analytických a náhradou azbestových materiálů bezazbestovými.

Organizační - Podat hlášení o provádění prací s azbestem orgánu ochrany veřejného zdraví před jejím zahájením. Výmezt kontrolované pásmo a zákaz jídla, pití a kouření v tomto pásmu - pro tyto účely musí být vyhrazeno a označeno místo, které není kontaminované azbestem. Kontrola a pravidelná údržba odsávacích zařízení, pracovních oděvů, respirátorů apod. Evidence exponovaných pracovníků, zajištění závodní preventivní péče.

Technické a technologické úpravy - práce za vlhka, místní odsávání, hermetizace, fixace, pravidelné čištění podlah, stěn a povrchů, odstraňování odpadů v uzavřených a označených obalech apod.

Osobní ochranné prostředky - ochranné oděvy, respirátory, filtry a masky. Uchovávat odděleně od civilního oděvu na určeném místě! Nepoužívat poškozené pracovní oděvy a respirátory!

Kontrola zdravotního stavu pracovníků - vstupní, periodické, výstupní a následné zdravotní prohlídky pracovníků - i po ukončení expozice!

Zdravotní výchova - podpora nekuřáctví, dodržování opatření k ochraně zdraví.

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ

Zákon č. 258/2000 Sb. O ochraně veřejného zdraví (zejm. §37, §38, §39, §40, §41)

Vyhláška MZ 89/2001, kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli (§6)

Nařízení vlády č. 178/2001, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci (§21)

Zákon č. 155/2000 Sb. Zákoník práce (§ 134d)

Směrnice MZ č. 20/1966 Sb. O péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů

Směrnice MZ č. 49/1967 ve znění směrnice MZ č. 17/1970 O posuzování zdravotní způsobilosti k práci

Vyhláška MZV č. 145/1988 O Úmluvě o závodních zdravotních službách (Úmluva č. 161)

Příloha k nařízení vlády č. 290/1995 Seznam nemocí z povolání

